

Ảnh Trúc Lam

Quản lý chi ngân sách nhà nước ở thành phố Cần Thơ hiện nay

Thạc sĩ NGUYỄN THÀNH LONG

Ở nước ta, việc quản lý ngân sách nhà nước (NSNN) từng bước được hoàn thiện kể từ sau khi có luật NSNN (20.3.1996), sửa đổi, bổ sung, điều chỉnh luật NSNN (20.5.1998) và sửa đổi, bổ sung, điều chỉnh luật NSNN (16.12.2002) bắt đầu thực hiện từ 01.01.2004, cùng với việc liên tục triển khai các nghị định, thông tư hướng dẫn thi hành luật NSNN đã tạo ra sự thay đổi một cách căn bản về cơ chế quản lý, đảm bảo sự chủ đạo của NSTW, đồng thời phát huy tính năng động, tự chủ, tự chịu trách nhiệm của các cấp chính quyền địa phương trong quản lý thu và chi NSNN.

Trong thời gian qua, việc quản lý chi NSNN ở TP. Cần Thơ có nhiều tiến bộ, tích cực theo định hướng hiệu quả. Song cũng còn rất nhiều bất cập, hạn chế dẫn đến việc quản lý chi NSNN ở TP Cần Thơ chưa đạt hiệu quả cao như mong muốn. Cần có giải pháp quản lý chi NSNN ở TP Cần Thơ tích cực và hiệu quả hơn, thực hiện mục tiêu đến năm 2010 TP Cần

Thơ đạt các chuẩn cơ bản của đô thị loại I (theo nghị quyết của Thành ủy TP Cần Thơ), đồng thời là một trung tâm kinh tế động lực của vùng ĐBSCL (theo nghị quyết của Bộ chính trị).

Trong phạm vi bài viết tác giả xin được nêu ra từ kết quả khảo sát, phân tích, đánh giá thực trạng tình hình quản lý chi NSNN có những bất cập, hạn chế và những vấn đề cần quan tâm hoàn thiện công tác quản lý chi NSNN ở TP Cần Thơ hiện nay như sau:

I. Những bất cập, hạn chế

1. Trong phân cấp quản lý chi ngân sách:

- Về cơ chế phân cấp quản lý ngân sách đối với TP Cần Thơ chưa được trung ương quan tâm tương xứng với một đô thị trực thuộc trung ương quản lý.

- Việc phân cấp quản lý chi NSNN ở TP Cần Thơ cũng còn chưa phù hợp với khả năng và điều kiện cụ thể của từng địa phương.

- Chưa kịp thời bổ sung dự toán nguồn tăng thu để chi tiêu, nhằm đẩy nhanh quá trình phát triển.

2. Trong cơ cấu chi ngân sách:

- Cơ cấu giữa chi đầu tư phát triển và chi thường xuyên ở TP Cần Thơ trong thời gian qua vẫn chưa đạt cơ cấu hợp lý, hiệu quả tối ưu.

- Về cơ cấu chi đầu tư phát triển cũng còn bất cập như: Việc hỗ trợ vốn cho các doanh nghiệp nhà nước kém hiệu quả, chi đầu tư phát triển cũng chưa có trọng tâm, còn dàn trải, chưa đạt hiệu quả cao.

- Về cơ cấu chi thường xuyên ở TP Cần Thơ trong thời gian qua chưa phù hợp với xu hướng phát triển.

3. Trong lập dự toán chi ngân sách:

- Về căn cứ lập dự toán, hướng dẫn lập dự toán, quyết định, phân bổ, giao dự toán chi NSNN có phần chủ quan theo các chỉ tiêu phân bổ dự toán từ trên xuống, còn xem nhẹ nhu cầu chi tiêu dự toán từ dưới lên và chưa xem xét đúng mức điều kiện, đặc điểm, tình hình cụ thể của năm kế

hoạch.

- Cơ quan tài chính các cấp ở địa phương chưa thật sự quan tâm thảo luận, lắng nghe ý kiến giải trình, bảo vệ dự toán của các đơn vị.

- Tình trạng một số cơ quan, đơn vị khi lập dự toán còn chưa thật sự phù hợp với khả năng, nhiệm vụ được giao.

4. Trong chấp hành dự toán chi ngân sách:

- Sự phối hợp quản lý giữa cơ quan tài chính các cấp chưa kịp thời.

- Một vài địa phương có những quy định chưa phù hợp với quy định pháp luật, chưa xử lý tốt thiếu hụt tạm thời theo quy định của pháp luật.

- Việc chi đầu tư XD CB còn dàn trải, kém hiệu quả; việc xét hỗ trợ vốn cho các doanh nghiệp nhà nước đôi khi còn nể nang, tiêu cực chưa được khắc phục triệt để.

- Quản lý chi thường xuyên đã bộc lộ rất nhiều nhược điểm, bất cập như: Các đơn vị thiếu tự chủ về tài chính, bị động, bị giám sát quá chặt chẽ không cần thiết, nặng nề đối phó hình thức, để phát sinh tiêu cực và kém hiệu quả....

- Các cơ quan có thẩm quyền ban hành định chế tài chính lại thiếu quan tâm rà soát, xem xét các chế độ, tiêu chuẩn, định mức hàng năm để ban hành cho phù hợp với tình hình thực tế.

- Sự phối hợp giữa các cơ quan chức năng quản lý NSNN đôi khi còn có quan điểm, kết luận trái ngược nhau, nhất là giữa cơ quan tài chính và Kho bạc Nhà nước ở địa phương.

- Việc cụ thể hoá dự toán NSNN được duyệt để chỉ đạo quá trình thực hiện chưa thực sự bài bản, khoa học, hợp lý.

- Việc kiểm soát chi NSNN ở TP Cần Thơ qua Kho bạc Nhà nước cũng còn quá nặng nề hình thức chứng từ, chưa phân biệt tính cơ bản, trọng yếu trong kiểm soát chi tiêu ngân sách.

5. Trong quyết toán chi ngân sách:

- Đội ngũ làm công tác chuyên môn tài chính ở cấp xã còn khoảng 20% chưa có trình độ chuyên môn theo quy định. Bên cạnh cũng còn một vài quận, huyện và xã, phường,

thị trấn mới thành lập chỉ vì tính hoá công tác kế toán cấp thấp.

- Việc thực hiện tổng hợp quyết toán cũng còn hạn chế do hệ thống báo cáo mạng chưa hoàn chỉnh, công việc thực hiện vừa thủ công, vừa trên máy nên vẫn chưa đạt hiệu quả mong muốn.

- Chưa thật sự quan tâm xem xét, phân tích, đánh giá việc thực hiện các chỉ tiêu kinh tế-xã hội của địa phương để rút ra những bài học kinh nghiệm có ích, phục vụ cho việc quản lý và điều hành chi NSNN ở địa phương những năm tiếp sau.

6. Trong công tác thanh tra, kiểm tra:

- Công tác kiểm tra, thanh tra từ khâu lập dự toán chưa quan tâm xem xét đúng mức dự toán của các đơn vị.

- Việc kiểm tra quản lý "trong khi chi" ngân sách lại quá quan tâm đến tính hợp pháp, hợp lệ của chứng từ, thiếu quan tâm đến hiệu quả chi tiêu NSNN.

- Việc thanh, kiểm tra "sau khi chi" thì một số đơn vị trong năm có quá nhiều cơ quan thanh, kiểm tra, mỗi cơ quan lại có nhiều kết luận thanh, kiểm khác nhau, thậm chí có khi kết luận trái ngược nhau.

- Công tác xử lý vi phạm đôi khi chưa thật sự công tâm, minh bạch, bình đẳng. Trong xử lý vi phạm đôi khi còn chủ quan theo một số kết luận thanh, kiểm tra chưa chuẩn mực.

II. Những vấn đề cần quan tâm hoàn thiện

1. Xác định phương hướng và mục tiêu quản lý chi NSNN:

- Trên cơ sở đẩy mạnh tốc độ tăng trưởng và phát triển kinh tế, không ngừng tăng thu, thoả mãn nhu cầu chi để phát triển TP Cần Thơ thực sự là trung tâm kinh tế của ĐBSCL.

- Xác lập cơ cấu chi hợp lý, góp phần chuyển đổi cơ cấu kinh tế TP Cần Thơ theo hướng CNH và HĐH.

- Tập trung đầu tư có trọng điểm kết cấu hạ tầng KT-XH, làm cơ sở cho phát triển kinh tế bền vững của Cần Thơ và ĐBSCL.

- Mở rộng dân chủ trong phân cấp quản lý thu - chi NSDP nhằm phát huy tối đa tính sáng tạo của các cấp ngân sách của TP Cần Thơ trong

khai thác các nguồn tài chính và mở rộng đầu tư phát triển.

- Từng bước lành mạnh hoá ngân sách TP Cần Thơ, bảo đảm cân đối ngân sách tích cực, bền vững, đáp ứng đầy đủ các nhiệm vụ KT-XH trong từng giai đoạn phát triển.

2. Những giải pháp:

2.1. Chấp hành các nguyên tắc phân cấp NSNN phải có căn cứ thực tiễn, hiệu quả và tích cực cho sự ổn định, phát triển TP Cần Thơ.

- Lãnh đạo TP Cần Thơ cần sớm có đề xuất, kiến nghị xét đặc cách cho TP Cần Thơ được hưởng quy chế cấp ngân sách đặc thù của một thành phố trực thuộc trung ương. Điều này sẽ giúp cho TP Cần Thơ giải quyết một cách căn bản về cơ chế quản lý NSNN thông thoáng, quyền tự chủ, tự quyết, tự chịu trách nhiệm sẽ cao hơn phục vụ tốt cho quá trình phát triển kinh tế - xã hội của địa phương.

- Xây dựng đội ngũ cán bộ quản lý NSNN có đầy đủ năng lực, trình độ chuyên môn giỏi, có tầm chiến lược trong quản lý NSNN, có khả năng thuyết phục lãnh đạo UBND, HĐND trong việc thông qua các quyết sách mang tầm chiến lược phát triển kinh tế-xã hội ở địa phương.

- Thực hiện phân cấp quản lý chi NSNN cho các cấp ngân sách ở địa phương phải tương xứng với khả năng và điều kiện cụ thể của từng cấp chính quyền địa phương.

- Chủ động cân đối ngân sách ở các cấp địa phương, kịp thời xử lý nguồn tăng thu theo luật định phục vụ tốt nhiệm vụ chi đầu tư phát triển các cấp ngân sách ở địa phương. Điều này giúp cho địa phương đẩy nhanh quá trình phát triển.

2.2. Hoàn thiện cơ cấu chi NSNN khoa học hợp lý.

- Xác lập cơ cấu hợp lý giữa chi đầu tư phát triển và chi thường xuyên ở TP Cần Thơ trong thời gian trước mắt và lâu dài cho phù hợp với điều kiện, đặc điểm tình hình cụ thể của địa phương, cần chú trọng chi đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng trọng yếu về kinh tế, giáo dục đào tạo, nghiên cứu khoa học ứng dụng và quan tâm đúng mức chi thường xuyên một cách hợp lý.

- Xây dựng cơ cấu chi đầu tư

phát triển ở TP Cần Thơ trong thời gian tới, cần giảm tỷ trọng chi hỗ trợ vốn cho các doanh nghiệp song song với việc đổi mới quản lý doanh nghiệp nhà nước, tăng tỷ trọng chi đầu tư XDCB và giữ tỷ trọng chi các chương trình mục tiêu ở mức độ hợp lý. Chi đầu tư XDCB phải có ưu tiên trước sau dựa trên cơ sở hiệu quả kinh tế xã hội tối ưu. Điều này khắc phục được tình trạng đầu tư phân tán, dàn trải, kém hiệu quả.

- Cơ cấu chi thường xuyên ở TP Cần Thơ trong thời gian tới, cần tăng tỷ trọng chi cho các hoạt động sự nghiệp và giảm tỷ trọng chi cho cơ quan quản lý hành chính, đảng, đoàn thể, an ninh, quốc phòng phù hợp với xu hướng phát triển. Điều này giúp cho địa phương nâng cao trình độ dân trí, phát triển nguồn nhân lực, đào tạo nhân tài phục vụ tốt cho quá trình phát triển kinh tế-xã hội ở địa phương.

2.3. Hoàn thiện công tác lập và quyết định dự toán chi ngân sách.

Lập dự toán ngân sách ở địa phương phải đặc biệt quan tâm đến việc xây dựng các chuẩn mực khoa học làm cơ sở, căn cứ lập và xét duyệt dự toán của các đơn vị qua 4 loại kinh phí: Kinh phí đầu tư phát triển; kinh phí lương; kinh phí quản lý và kinh phí sự nghiệp, đặc thù của từng đơn vị. Việc quyết định dự toán chi ngân sách phải dựa trên các chuẩn mực khoa học đã được xác định, phải thực sự thận trọng, khách quan. Điều này sẽ tránh được sự áp đặt chủ quan của cơ quan xét duyệt dự toán, hạn chế sự bất bình đẳng giữa các đơn vị, đảm bảo hiệu quả trong quản lý ngân sách, làm cho dự toán được xét duyệt của các đơn vị sát hợp với tình hình thực tế.

2.4. Hoàn thiện công tác chấp hành dự toán chi ngân sách.

- Quá trình chấp hành ngân sách cần chú trọng việc cụ thể hoá dự toán NSNN được duyệt để chỉ đạo quá trình thực hiện phải dựa trên những căn cứ, cơ sở khoa học, đảm bảo sát hợp với tình hình thực tế, chủ động nguồn đảm bảo nhu cầu chi trong quá trình thực hiện. Điều này sẽ hạn chế đến mức tối thiểu những điều chỉnh, thay đổi dự toán và chủ động xử lý thiếu hụt tạm thời theo luật định trong

quá trình thực hiện.

- Xây dựng mô hình quản lý đầu tư phát triển cần xác định các khâu trọng yếu như: Tiêu chuẩn được tham gia đấu thầu; đấu thầu công khai; mở rộng đối tượng giám sát tiến độ, chất lượng thi công; công khai tiêu chuẩn nền móng, vật tư tại công trình; cơ sở chuẩn mực để xem xét nghiệm thu quyết toán công trình, phải đảm bảo được sự kiểm tra chéo, khách quan. Việc xét hỗ trợ vốn cho các doanh nghiệp nhà nước phải xem xét đầy đủ tính cấp thiết, có hiệu quả, phục vụ lợi ích chung.

- Tổ chức sự phối hợp giữa cơ quan tài chính các cấp đảm bảo thống nhất trong quản lý, kiểm tra chéo nhưng hạn chế quản lý chồng chéo không cần thiết. Điều này sẽ khắc phục tình trạng "trống đánh xuôi, kèn thổi ngược" gây khó khăn, phiền hà cho đơn vị.

- Sớm tổ chức triển khai thật tốt, thật toàn diện cơ chế quản lý khoán chi hành chính; cơ chế tự chủ tài chính đối với các đơn vị thụ hưởng ngân sách. Đồng thời, triển khai kết hợp các quy chế công khai tài chính, quy chế tự kiểm tra, quy chế dân chủ. Điều này khắc phục tình trạng chế độ, tiêu chuẩn, định mức đang "lỗi thời, lạc hậu", hạn chế tối đa sự kiểm tra, kiểm soát gây phiền hà, những nhiễu, tiêu cực.

- Đối với các đơn vị chưa áp dụng cơ chế quản lý khoán chi hành chính; cơ chế tự chủ tài chính thì các cơ quan có thẩm quyền ban hành định chế tài chính phải quan tâm rà soát, xem xét các chế độ, tiêu chuẩn, định mức hàng năm để ban hành cho phù hợp với tình hình thực tế, tránh tình trạng hầu hết các chế độ, tiêu chuẩn, định mức quá cũ kỹ, lạc hậu không thể chấp hành được.

2.5. Công tác kiểm soát chi NSNN qua Kho bạc Nhà nước

Phải đặc biệt chú trọng kiểm soát tính cơ bản, trọng yếu và hiệu quả của hồ sơ, chứng từ, thủ tục, trình tự chi NSNN nói chung, đầu tư phát triển, chi thường xuyên nói riêng.

2.6. Hoàn thiện hạch toán kế toán, quyết toán ngân sách

- Tiếp tục chuẩn hoá đội ngũ làm công tác chuyên môn kế toán tài

chính ở các cấp ngân sách địa phương, 100% phải có trình độ chuyên môn theo quy định. Ổn định cán bộ chuyên môn và bồi dưỡng kiến thức quản lý ngân hàng năm. Mặt khác, tiếp tục triển khai thực hiện tốt chương trình kế toán chuyển giao của Bộ tài chính và kết nối thông suốt và vận hành tốt mạng nội bộ của ngành.

- Quyết toán chi NSDP phải thật sự quan tâm khâu phân tích, đánh giá và rút ra những bài học kinh nghiệm có ích, phục vụ cho việc quản lý và điều hành chi NSNN ở địa phương những năm tiếp sau.

2.7. Đổi mới công tác thanh, kiểm tra quản lý chi ngân sách

- Khâu thanh, kiểm tra quá trình chấp hành ngân sách phải quan tâm kiểm tra theo dự toán được duyệt, chế độ, tiêu chuẩn, định mức hiện hành, tính hợp pháp, hợp lệ chứng từ... nhưng phải đặc biệt quan tâm đến hiệu quả chi tiêu NSNN.

- Phải hạn chế thanh, kiểm tra chồng chéo, trùng lặp không cần thiết. Điều này hạn chế tình trạng nhiều đơn vị trong năm có quá nhiều cơ quan thanh, kiểm tra gây ách tắc công việc, phiền hà... các đơn vị không cần thiết. Mặt khác, mỗi cơ quan lại có nhiều kết luận thanh, kiểm khác nhau, thậm chí có nhiều kết luận trái ngược nhau.

- Tổ chức đẩy mạnh triển khai thực hiện quy chế công khai tài chính, quy chế dân chủ, quy chế tự kiểm tra nhằm đảm bảo mở rộng đối tượng tham gia thanh, kiểm tra toàn diện các lĩnh vực đối với các đơn vị. Các cơ quan chức năng có thẩm quyền thanh, kiểm tra chỉ nên phối hợp thanh, kiểm tra theo chuyên đề cần thiết cho quản lý. Đồng thời, việc phát hiện xử lý vi phạm phải nghiêm minh, công tâm, minh bạch, bình đẳng cũng góp phần hạn chế sai phạm ở các đơn vị thụ hưởng ngân sách.

Tóm lại, cấu thành toàn bộ các giải pháp trên, mang tính hệ thống, đồng bộ trong quản lý chi ngân sách nói riêng và hướng tới xây dựng cân đối tích cực, bền vững gắn với đặc thù của TP Cần Thơ với vai trò trung tâm kinh tế - văn hoá của Đồng bằng sông Cửu Long ■